

LATİN AMERİKA'DAN 'BAŞKA' BİR ENERJİ YAYILIYOR

Kahraman YAPICI

Latin Amerika'da yayılan sol dalga tüm kıtayı etkisine aldı. Yoksullukla boğuşan Latin Amerika ülkeleri, doğal zenginliklerini yabancı şirketlerden geri alıyor. Önemli petrol üreticisi olan Venezüella ve Bolivya yoksullukla mücadele için özellikle enerji alanında kamulaştırmalara hız verdi.

Latin Amerika ülkeleri, Brezilya, Venezüella, Küba ve Arjantin'de gelişen sol dalga, Bolivya, Ekvador, Nikaragua ve Şili'ye de yayıldı. Latin Amerika'da 2006'da yapılan seçimlerle sol partiler, kıtaya güçlü bir biçimde damgasını vurdu. 2006 yılında yapılan seçimlerde Bolivya, Şili, Nikaragua uzun yıllardan sonra sosyalist zaferlere sahne olurken, Brezilya'da da İşçi Partisi Lideri Lula'nın ikinci zaferiyle sol dalga iyice pekişmiş oldu. Son olarak Nikaragua'da Sandinistaların Lideri Daniel Ortega zafer kazandı. Latin Amerika'da, neoliberal politikalarının uygulanması durdurulurken, özelleştirmeler yerini kamulaştırmalara bıraktı. Latin Amerika, enerji alanında geliştirilen projeler ve kamulaştırma uygulamaları ile 2007'de daha fazla gündeme gelecek görünüyor.

Dünyanın beşinci büyük petrol ihracatçısı olan Venezüella'nın 78 milyar varillik ham petrol rezervi var. Bu rezerv, günde 3.3 milyon varil petrol üreten Venezüella'yı yaklaşık 70 yıl boyunca dünyanın önde gelen petrol üreticileri arasında tutacak. Ortadoğu ve bir diğer büyük petrol üreticisi Nijerya'daki siyasi belirsizlikler ve her geçen gün artan petrol taleplerinin Venezüella'daki güvenli rezervlere olan talebi artırması bekleniyor.

Latin Amerika'da, neoliberal politikalarının uygulanması durdurulurken, özelleştirmeler yerini kamulaştırmalara bıraktı. Latin Amerika, enerji alanında geliştirilen projeler ve kamulaştırma uygulamaları ile 2007'de daha fazla gündeme gelecek görünüyor.

Venezüella Devlet Başkanı Hugo Chavez ülkesindeki tüm enerji sektörünü devletleştireceğini açıkladı. Görev süresi 2013 yılına kadar uzatılan Chavez, 9 Ocak 2006 tarihinde Parlamento’da yaptığı konuşmasında, “Venezüella’nın enerji sektörünün tamamını devletleştirme kararı aldık, kesinlikle bütün hepsini” dedi. Chavez, petrol sektöründe özel şirketlere de küçük ortak olarak yer verebileceklerini belirtti.

Venezuela’nın sosyalizm yolunda ilerlemekte olduğunu yineleyen Chavez, hükümetin Orinoco Nehri Havzası’ndaki 1 milyar varillik petrol yataklarını kamulaştırmaya kısa zamanda başlayacağını ifade etti. Enerji sektöründeki uluslararası ilişkilerde de özel şirketlerden ziyade yabancı kamu şirketleriyle işbirliği yapacaklarını ifade eden Chavez, ülkesinin bu konuda Çin, Rusya, Brezilya, İran, Arjantin, Belarus ve diğer ülkelerle iyi ilişkiler geliştirmekte olduğunu kaydetti.

Chavez söz konusu ortaklıkların ülkeye 6 milyar dolarlık bir kaynak sağladığını ifade etti. Şimdiye kadar ortaklıkların hisse yüzdelerini yükseltmek ve özel şirketler üzerindeki vergi yükünü arttırmak yoluyla elektrik ve enerji sektöründe ağırlık sağlamaya çalışan hükümetin bu yeni

kararla yeni bir evreye geçtiği ve her iki sektörde de devlet hakimiyetini garanti altına aldığı belirtiliyor. Ülkenin dış borcununun 3 ay içerisinde yüzde 14 oranında düştüğünü ifade eden Chavez, gelirin önemli bir bölümünün de sosyal harcamalara ayrıldığını kaydetti.

Söz konusu kararın Caracas ve New York borsalarında çok etkisi yarattığı ifade edilirken, BP, Exxon Mobil ve Chevron gibi ABD’li şirketlerin de kamulaştırmaya dahil edileceği belirtiliyor.

Venezüella’da 2005 yılının sonunda devletin petrol sektörü üzerindeki denetimi artırıldı. Ülkede faaliyet gösteren batılı petrol devlerine hisselerinin çoğunu, Venezüella Devlet Petrol Şirketi olan PDVSA’ya (Petroleos de Venezuela SA) devretme zorunluluğu getirildi. Anlaşmayı reddeden şirketlerin işlettiği petrol yatakları ellerinden alındı. Fransız Total ve İtalyan ENİ şirketleri işlettikleri yatakları, Venezüella hükümetine devretmek zorunda kaldılar. Venezüella, 1990’lardan bu yana petrol şirketlerinden yüzde 34 oranında vergi alıyordu. Ancak 2005 yılında vergi oranını yüzde 50’ye yükseltti.

Dünyanın 5. büyük petrol ihracatçısı olan Venezüella’nın 78 milyar varil-

lik ham petrol rezervi bulunuyor. Bu rezervin, günde 3.3 milyon varil petrol üreten Venezüella’yı yaklaşık 70 yıl boyunca dünyanın önde gelen petrol üreticilerinden biri olmasını sağlaya devam edeceği tahmin ediliyor. Venezüella ürettiği petrolün yüzde 14’ünü ABD’ye satıyor. ABD’de 8 rafinerisi ve 14 bin petrol istasyonu bulunan Venezüella hükümeti, ABD’de 150 bin yoksul aileye yüzde 40 indirimli petrol satıyor.

Elektrik ve Telekomünikasyon da Kamulaştırılıyor

Öte yandan Venezüella ülkedeki tüm elektrik şirketlerini ve en büyük telekomünikasyon şirketi CANTV’nin kamulaştırılması hazırlıkları da yapılıyor. Chavez daha önce de elektrik sektörünü ve ülkenin en önemli telekomünikasyon şirketinin devletleştirileceğini açıklamıştı. Ekonomi Bakanı Rodrigo Cabezas devlet televizyonuna yaptığı açıklamada, “Şu anda enerji firmaları ve CANTV’den daha önemli ve acil bir satın alma konusu bulunmamaktadır. Bütün enerji sektörü kamulaştırma kapsamına alınacaktır. Çünkü enerji sektörü ulusal kalkınma için stratejik bir öğedir” dedi. Telekomünikasyon Bakanı Jesse Chacon da, Amerika’nın telekom devi Verizon’un hissedarlarından biri olduğu ve aynı zamanda devletin en büyük telekomünikasyon şirketi olan CANTV’nin kamulaştırılması ile ilgili detayları açıkladı. CANTV’nin tüm kontrolünün cep telefonları ünitesini de kapsayacak şekilde devlet elinde olacağını söyleyen Chacon, bu kontrol uygulamasının satın alma şeklinde yapılacağını vurguladı.

Güney Amerika’da Boru Hatları Projeleri

Venezüella, Güney Amerika’nın geleceğe yönelik projelerin geliştirilmesine de öncülük ediyor. Chavez’in girişimleri sonucu Venezüella, Arjantin ve Brezilya arasında 8 bin kilometrelik “Gran Gasoducto del Sur” adı

verilen doğalgaz boru hattı kurulması konusunda anlaşma sağlandı. Projeye Venezüella ile Arjantin arasında bir doğalgaz hattı kurulması öngörülmüyor. Boru hattı ile Şili ve Uruguay'a da doğalgaz ulaştırabilecek. 25 milyar dolara mal olacak projenin 2009-2017 yılları arasında hayata geçirilmesi öngörülmüyor. Diğer yandan, Kolombiya ile Venezüella arasında bir başka boru hattının inşası halen sürüyor. 2006'nın Temmuz ayında inşasına başlanan boru hattının iki yıl içerisinde tamamlanması planlanıyor.

Bolivya 'Doğallaşılıyor'

Önemli enerji kaynaklarına sahip olmasına rağmen Güney Amerika'nın en yoksul ülkelerinden biri olan Bolivya, yoksulluğun panzehirinin "kamulaştırma" olduğu konusunda önemli bir deneyim sunuyor. Günde 28 milyon metreküp doğalgaz üreten ve bunun yüzde 80'ini ihraç eden Bolivya, Venezüella'nın ardından Güney Amerika'da en geniş doğalgaz yataklarına sahip ikinci ülke konumunda.

Bolivya'nın doğalgaz rezervinin 40 trilyon metreküp olduğu tahmin ediliyor. Bilinen rezervlerin 1.5 trilyon metreküp olduğu ülkede, 1996 tarihli hidrokarbonların özelleştirilmesi yasasına göre, üretim ve satış yetkisi yabancı şirketlere aitti.

Aralık 2005'te iktidara gelen Evo Morales de halkın istekleri doğrultusunda kamulaştırmayı başlatan isim oldu. Yıllardır verdiği mücadele sonunda, iktidara geldikten hemen sonra, petrol ve doğalgaz şirketlerini devletleştirdiğini açıklayan lider, bu açıklamasıyla, son on yıldır iktidara gelen hükümetleri protesto eden Bolivyalıları çok sevindirdi.

Morales, 1 Mayıs 2006'da doğalgaz ve petrol sanayisini millileştirme kararı almış, yabancı enerji şirketlerine, çıkardıkları gaz ve petrolü, satış ve işlenmesi için devlete ait Yacimientos Petroliferos Fiscales

Bolivianos Şirketi'ne göndermeleri talimatı vermişti.

Maden, orman ve tarım sektöründe de kamulaştırmaya gidileceğini açıklayan Bolivya Devlet Başkanı Morales, "Şu andan itibaren petrol ve doğalgaz yataklarının mülkiyeti Bolivya halkının kontrolündeki Bolivya hükümetine geçiyor. Bu, ülkemizin ekonomik ve sosyal sorunlarına bir çözümdür. Çokuluslu petrol şirketlerinin doğal kaynaklarımızı yağmalamalarının sonu olacaktır" yorumunu yaptı.

Bolivya'nın ilk yerli Devlet Başkanı olan Morales, ayrıca kararnameye karşı çıkan şirketlerin 6 ay içinde Bolivya'yı terk etmeleri gerektiğini bildirmişti. Bolivya'da faaliyet gösteren belli başlı petrol şirketleri arasında Brezilya'nın Petrobras, İspanya-Arjantin ortaklığı Repsol YPF, İngiliz British Gas ve British Petroleum ile Fransa'nın Total Firması yer alıyor.

Kaynakların yabancı şirketler tarafından yağmalandığına inanılan ülkede doğalgaz sektörü 26 çokuluslu şirketin elinde idi. Kişi başına düşen gelirin 1000 doların altında kaldığı Bolivya'da işsizlikle beraber gelen yoksulluğu önlemenin tek yolunun bu firmaları tekrar kamulaştırmak

olduğu tüm iktidarlar tarafından dile getiriliyordu. Özelleştirme sürecinin ardından yoksulluğun hızla arttığı ülkede halk "kamulaştırma" uygulamasını yerel dilde "doğallaştırmak" olarak isimlendiriyor.

Kamulaştırmadan 1 Milyar 600 Milyon Dolar Ek Kaynak

Devlet Başkanı Evo Morales iktidarının ikinci yılını değerlendirdiği 29 Ocak 2007 tarihinde yaptığı konuşmasında, Bolivya'nın enerji kamulaştırmaları nedeniyle 2007 yılında 1 milyar 600 milyon dolardan fazla kar elde edeceğini ve önümüzdeki dört yıl içerisinde de geliri 4 milyar dolar kadar artabileceğini kaydetti.

Yönetimlerinde yolsuzluk olduğunu saptadıkları özel işletmeleri kamulaştırmaya başlayacaklarını da açıklayan Morales, eski Devlet Başkanı Gonzalo Sanchez de Lozada'nın sahip olduğu ve daha sonrasında İsviçre Glencore şirketine satılmış olan maden şirketlerine el konulması kararını da onayladı.

Bolivya, doğalgazın ardından ikinci önemli ihracat kaynağını madencilik alanında da kamulaştırmayı 2007 yılı içinde tamamlamayı hedefliyor. ■